

Thus, motivation and desire to get some progress in the future career to improve employment prospects can lead a person in doing great things in their

life such as studying international language which English truly is and consequently to become an integral part of global higher educational area.

BIBLIOGRAPHY:

1. The Bologna Process and the European Higher Education Area URL: <https://education.ec.europa.eu/education-levels/higher-education/inclusive-and-connected-higher-education/bologna-process> (дата звернення: 23.01.2023).
2. Bologna process in Ukraine URL: <https://toget.education/bologna-process-in-ukraine/> (дата звернення: 15.01.2023).
3. Allwright R. Language learning through communication practice. In: The Communicative Approach to Language Teaching. Oxford : Oxford University Press, 1979. P. 167–182.
4. Krashen S. D. and Terrell T. D. The natural approach: language acquisition in the classroom. Oxford : Pergamon Press, 1983. 191 p.
5. Nunan D. Practical English Language Teaching. Singapore : International Edition: McGraw-Hill, 2003. 88 p.
6. Thornbury S. How to Teach Speaking. Harlow : Longman, 2005. 163p.
7. Thornbury S. and Slade D. Conversation: From Description to Pedagogy. Cambridge: Cambridge University Press, 2007. 361 p.
8. What are Speaking Skills? – Answered – Twinkl Teaching Wiki URL: <https://www.twinkl.com/teaching-wiki/speaking-skills> (дата звернення: 15. 01.2023).
9. Steve Kaufmann. Active and Passive Vocabulary in Language Learning. URL: <https://medium.com/the-linguist-on-language/active-and-passive-vocabulary-in-language-learning-9d7ec939cdb0> (дата звернення: 3.01.2023).

УДК 81'811.111

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.18>

ЗНАЧЕННЯ ВЛАСНИХ НАЗВ В АНГЛІЙСЬКІЙ МОВІ: ФІЛОСОФСЬКО-ЛІНГВІСТИЧНИЙ АСПЕКТ

MEANING OF PROPER NOUNS IN ENGLISH: PHILOSOPHIC AND LINGUISTIC PERSPECTIVES

Воробель М.М.,

orcid.org/0000-0001-9128-7809

кандидат педагогічних наук,

старший викладач кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Калимон Ю.О.,

orcid.org/0000-0002-0062-2382

кандидат філологічних наук,

старший викладач кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

Юрко Н.А.,

orcid.org/0000-0001-7077-2442

старший викладач кафедри української та іноземних мов

Львівського державного університету фізичної культури імені Івана Боберського

У статті здійснено огляд провідних поглядів вчених, які склалися стосовно власних назв (на прикладі англійської мови) з точки зору філософських та лінгвістичних постулатів. Встановлено, що цим питанням цікавилися як вчені ще Древнього Риму та Греції, епохи Відродження, а також сучасні дослідники. Водночас природа цієї категорії іменників становить непростий предмет дослідження, про що свідчить і довга історія вивчення їх потрактування. Не останню роль відіграє і той факт, що власні назви часто можуть відігравати роль загальних. Отже, тут на перший план виступає проблема лексичного значення цієї категорії слів. Встановлено, що першочергово цим зацікавилися логіки та філософи, проте й вони не могли дійти до спільного тлумачення – одні стверджували, що власні назви не описують предмет, а лише називають його, інші – власна назва не передає всіх характеристик об'єкта, але й не виключає з нього нічого, що характеризує цей об'єкт. Ще інші наполягали на логічній теорії значення власних назв

у теорії мови. Нейтральну позицію висловлювали ті, хто вважають, що власна назва є функцією певної лексичної одиниці, але не її сутністю. Психологічний підхід акцентував увагу на тому, яке «враження» справляє власна назва на мовця. Загалом більшість цих теорій належить логікам, які не володіють достатнім лінгвістичним матеріалом. І, навпаки, лінгвісти, які володіють мовним матеріалом, не можуть абстрагуватися від особливостей певної мови. Відтак жодна теорія не може базуватися лише на лінгвістичних даних, логіка відіграє тут важливу роль через те, що ономасіологічна лексика пов'язана з об'єктами, які вона позначає, і ці зв'язки не є мовними, їх доля в мові визначається екстралінгвістичними факторами. Перспективним є вивчення власних назв, які перейшли в категорію загальних, а також особливості такої категорії іменників в різних мовних групах.

Ключові слова: власні назви, загальні назви, філософія, лінгвістика, логіка.

The article provides an overview scientific approaches regarding proper names (on the example of the English language) from the point of view of philosophical and linguistic postulates. It is established that scientists from Ancient Rome and Greece, of the Renaissance epoch, and modern researchers were interested in the topic. At the same time, the nature of this category of nouns is a difficult subject of research, as evidenced by the long history of studying their interpretation. Not the least role is played by the fact that proper names can often play the role of common ones. So, here the problem of the lexical meaning of this category of words comes to the fore. It was found that logicians and philosophers were primarily interested in this, but even they could not come to a common interpretation – some argued that proper names did not describe an object, but only named it, yet others stated that a proper name did not convey all the characteristics of an object, but it didn't exclude the fact there was nothing from it that characterized this object. Still others insisted on a logical theory of the meaning of proper names in the theory of language. A neutral position was expressed by those who believed that a proper name was a function of a certain lexical unit, but not its essence. The so-called psychological approach focused on the "impression" a proper name made on the speaker. In general, most of these theories belonged to logicians who did not possess sufficient linguistic material. And, on the contrary, linguists who had linguistic material could not abstract from the peculiarities of a certain language. Therefore, although no theory can exist without linguistic data, logic still plays an important role here due to the fact that onomasiological vocabulary is connected with the objects it denotes, and these connections are not linguistic, their fate in the language is determined by extralinguistic factors. Further research may regard proper nouns that have passed into the category of common nouns, peculiarities and existence of such nouns in different language groups.

Key words: proper nouns, general nouns, philosophy, linguistics, logic.

Постановка проблеми. Культура будь-якого народу знаходить своє відображення в ономастиці. З одного боку, власні назви створені в мові, а з іншого – вони є словами, які реагують на будь-які зміни в культурі, історії. Кожна культура породжує певні типи власних назв, і кожна така назва відображає частину цієї культури [2, с. 26–27]. «Власна назва – це слово, яке відповідає меті – вказати, про що ми говоримо, – пише Джон Стюарт Мілль у «Системі логіки», – але не розповідає нічого про це що» [9, с. 37]. Проблема визначення власних назв і пояснення їх значення є однією з найбільш контроверсійних у сучасній науковій думці, в першу чергу через властивість власних назв переходити в категорію загальних [6].

Отже, первинний зв'язок між власними і загальними назвами – походження останніх від перших. Тому постає проблема лексичного значення таких слів. Вперше власні назви привернули увагу давньогрецьких і римських учених. Як окремий клас слів їх згадували стоїки, але пізніше, в період Середньовіччя, вивчення цієї проблеми було припинено церковною догматикою. Втім в епоху Відродження (як і в XIX столітті) полеміка розпочалася знову, а численні теорії сприймалися або заперечувалися вченими [1; 3; 4; 6; 11; 13].

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Найбільш дискусійним є питання про особливості значень власних назв. Ця проблема досліджували скоріше з логічної точки зору, ніж

з лінгвістичної. Тому цим займалися філософи та логіки [5, с. 185–186]. Зокрема, Джон Стюарт Мілль дійшов висновку, що власні назви не мають жодного значення, вони є лише позначками, які допомагають розпізнавати та розрізняти речі. Вони не конотують (описують) річ, а лише позначають (називають) її. Ось деякі з тверджень Мілля: *«Власні назви не є конотативними: вони позначають осіб, яких вони називають; але вони не вказують і не мають на увазі жодних атрибутів, що належать цим особам. Коли ми називаємо дитину Джоном або собаку Цезарем, то ці імена є просто ознаками, які використовуються для того, щоб зробити цих людей предметом дискурсу. Можна сказати, що ми мали б мати певну причину дати їм ці імена, а не будь-які інші; і це правда; але ім'я, яке було дано, не залежить від причини. Людина могла бути названа Джоном, тому що це було ім'ям його батька... Це не частина значення слова Джон, що батько цієї особи носив те саме ім'я»* [10, с. 33–45]. *«З попередніх спостережень легко зрозуміти, що коли назви, дані об'єктам, передають будь-яку інформацію, тобто коли вони мають певне значення, значення полягає не в тому, що вони позначають, а в тому, що вони конотують. Єдині назви, які нічого не значать, – це власні назви; і вони не мають жодного значення»* [10, с. 48–50].

Інший англійський вчений – Г. Джозеф – не погоджувався з ним і стверджував, що власні

назви мають більше значення, ніж загальні. На думку вченого, власні назви означають існування об'єктів, а загальні назви позначають те, що поєднує цей об'єкт з іншими подібними об'єктами. Він мав на увазі, що власна назва не передає всіх характеристик об'єкта, але не виключає з нього нічого, що характеризує цей об'єкт: «Якщо я почую фразу «*Watlang street (Вулиця Уотлен)*», я точно дізнаюся більше про об'єкт, ніж коли почую просто «*street*». Тому власні назви отримують своє значення від предмета, який вони позначають. Тому для людини, яка не знайома з об'єктом, його назва нічого не означає. Якщо на запитання «*Who frightened you? (Хто вас налякав?)*» я почую відповідь: «*Gamby (Гембі)*», я ніколи не дізнаюся, хто це, тому що я не зустрічав його раніше. Якщо я знаю, що це собака, дитина чи привид, то я знатиму не тільки хто це, але й що це за річ/особа» [9, с. 151–153].

Постановка завдання. Відтак метою цієї розвідки є дослідження еволюції поглядів на потрактування місця та ролі власних назв (на прикладі англійської мови) в філософському та лінгвістичному потрактуванні, а також основні труднощі та виклики, з якими стикнулися вчені, аналізуючи це явище.

Виклад основного матеріалу дослідження. У ХХ ст. логічну концепцію розробив відомий англійський логік і філософ Б. Рассел. Відповідно до його теорії все, що називається власними назвами, можна пояснити більш чітко і науково. Щодо повсякденного мовлення, простих розмов, то власні назви більш вживані. Ось одна з його думок на цю тему: «Звичайні слова, навіть власні назви, зазвичай є описами. Тобто думка людини, яка правильно використовує власну назву, загалом може бути виражена чітко, лише якщо ми замінимо власну назву описом. Водночас опис, необхідний для вираження думки, буде різним для різних людей або для однієї людини в різний час. Єдине, що залишається незмінним (допоки власна назва використовується правильно), це об'єкт, до якого ця назва відноситься» [12, с. 170–172].

Ідеї Рассела підтримав зокрема Тайлер Бердж, який зацентрував увагу на проблемі логічної ролі власних назв у теорії мови. Він виокремлює дві основні позиції власних назв у семантичній теорії – 1) власні назви відіграють роль сталих іменників в однині, та іншу, розроблену Расселом: 2) власні назви відіграють роль предикатів [7, с. 426]. На підтримку першої точки зору вважаємо, що в більшості повсякденних вживань власні назви є окремими термінами, призначеними для виділення унікального об'єкта, відтак

їм бракує внутрішньої семантичної структури. З одного боку, вони наче і не описують об'єкти, які позначають, а з іншого боку, вони конкретизують об'єкти, які позначають.

Власна назва, що функціонує як термін, позначає об'єкт лише в тому випадку, якщо об'єкт отримав цю назву відповідним чином. Незважаючи на певну розпливчастість, це визначення дає пояснення того, що існує лише буквальне використання власних назв. Буквальне використання контрастує з метафоричним. На відміну від метафоричного вживання (напр., «George Wallace is a Napoleon (Джордж Уоллес – Наполеон)»), буквальне використання власних імен передбачає їх застосування лише до об'єктів, які вони позначають.

Тут З. Вендлера вказує на те, що є «щось незвичайне» в іменникових фразах на кшталт “*the Joe in our house* (саме той Джо в нашому будинку)”, водночас такі фрази трапляються й зрозумілі мовцям. Однак такий контекст є фатальним для імені як власної назви, принаймні для контексту, в якому воно вжито. Повний контекст, явний чи неявний, буде такого типу: “*The Joe in our house is not the one you are talking about...* (Джо в нашому будинку – не той, про кого ви говорите...)”. Як заміник іменника *one* стає тим, що власна назва тут симулює статус злічуваного іменника. В контексті цього речення передбачається два *Джо*, і це, звичайно, несумісне з ідеєю логічної власної назви. *Джо* тут дійсно еквівалентне фразі *людина на ім'я Джо*, але оскільки ця фраза підходить багатьом особам, логіки повинні розглядати її як загальний термін [14, с. 154].

Недоліки константного підходу, тобто власні назви як одиничні іменники-терміни, впливають із роздумів над відповідними описами «неоднозначності» власних назв. Якщо власні назви розглядати як індивідуальні константи, то вживання, що позначають різні об'єкти, повинні бути диференційовані (індексовані) у філософській теорії істини для кожної особи. Інакше умови істинності речень, які розглядає теорія, були б неоднозначними; і початкова умова буде порушена. Така диференціація створює проблему. Немає чіткого обмеження щодо кількості об'єктів, які носять певну назву. Отже, неможливо дізнатися, скільки індексів надати, а тим більше, які позначення їм присвоїти.

Прихильники константного підходу, задля уникнення цієї проблеми, стверджують, що кількість об'єктів, які людина в даний момент часу знає, щоб співвідноситися з будь-яким даним ім'ям, ймовірно, є обмеженою та керованою. Таким чином, вимога полягатиме в тому, що потрібно лише надати позначення для кожного

індексованого імені, для якого особа має позначення в своїй голові. Ця позиція не така проста, як може здатися. По-перше, таке ім'я, як *“John (Джон)”*, значно ускладнило б семантичну теорію. Тоді як індивідуально-константний підхід мав би надати велику кількість правил позначення для цього імені (скажімо, чотириста), то предикатний підхід надає єдине задовільне правило для нього, а також набір простих зворотів, застосованих до всіх появ (імпліцитних або експліцитних) цього слова в реченнях. По-друге, згідно з теорією істини щодо ідіолекту людини в даний момент буде поставлено завдання фактично відстежити та уточнити кожного з Джонів, які людина має на увазі, щоб завершити свою теорію. Отже, окрім пов'язаних практичних труднощів – труднощів, які не мали б аналогів у будь-якій іншій частині теорії – існують й інші теоретичні проблеми у визначенні того, які саме об'єкти потрапляють у свідомість людини в даний момент [7, с. 431–435].

Основна ідея Т. Берджа полягає в тому, що власні назви є предикатами. Коли власна назва зустрічається в однині, об'єкт, позначений назвою (якщо є), вибирається користувачем мови. І теорія істини визначає цей об'єкт у контекстно-незалежний спосіб. Тоді «неоднозначність» власних назв відображається змінною у формальних представленнях. Наскільки власні назви є прикладом фундаментального способу зв'язку мови зі світом, настільки вони дають підстави зосереджуватися не на окремих константах, а на змінних, які отримують своє тлумачення екстралінгвістично, через референтні дії користувачів мови [7, с. 427, 429].

Проте ця проблема в цілому залишилася однією з найбільш дискусійних в ономастиці. Одні вчені (О. Есперсен, О. Потебня) визнають існування лексичного значення власних назв, інші (А. Гардінер) – підтримують нейтральну позицію і схильні підкреслювати особливості вживання власних назв взагалі. Вони вважають, що власна назва є функцією певної лексичної одиниці, але не її сутністю. Тому було б неправильно стверджувати, що слово може бути і власною назвою, і загальною [4; 8].

Інші вчені (наприклад, Ч. Огден і А. Річардс) вказували на психологічне враження, яке може справляти слово, і на його логічну цінність. Справа в тому, що психологічно «багате» слово може бути в цілому «бідним» мовно. Ось чому

імена родичів настільки важливі в родині, але нічого не означають у мові. Згідно з цим спостереженням Х. Бертельсен робить висновок, що з точки зору сигніфікативного значення власні назви не мають цінності [5, с. 186].

Отже, суперечливість результатів цих дискусій можна пояснити такими чинниками:

1) складність власних назв;

2) різноманітні підходи до вивчення лексичного значення власних назв. В одних випадках семантика власних назв розглядається як їх зміст у структурі мови, в інших – як суто матеріальне уявлення про ці іменники в дійсності та їх мовне тлумачення.

Більшість цих теорій належить логікам, які не володіють достатнім лінгвістичним матеріалом. І, навпаки, лінгвісти, які володіють мовним матеріалом, не можуть абстрагуватися від особливостей певної мови. Жодна теорія не може базуватися лише на лінгвістичних даних, логіка відіграє тут важливу роль через те, що ономастологічна лексика пов'язана з об'єктами, які вона позначає, і ці зв'язки не є мовними, їх доля в мові визначається екстралінгвістичними факторами.

Висновки та перспективи подальших розвідок. Власні назви займають особливу нішу в структурі мови. Хоча загальне сприйняття цієї категорії в англійській мові виглядає досить простим і логічним (як назви, що позначають осіб, міста, тощо), її існування в мові породжує ряд проблем, які досі привертають увагу науковців. Насамперед стояли вказували на багатозначність власних назв. Тоді логіки продовжили полеміку, хоча їхній підхід був досить однобічним, оскільки вони базували свою теорію в основному на логічному сприйнятті, а не на лінгвістичних даних. З іншого боку, лінгвісти, які досліджували цю проблему, не дійшли однозначного висновку, оскільки не могли абстрагуватися від лінгвістичних даних певних мов. Були спроби вивчити цю проблему з психологічної точки зору, але цей підхід можна розглядати лише як допоміжний, а не провідний. Перспективним є дослідження розвитку цієї тематики на основі мови з інших мовних груп, а також виокремлення групи власних назв, які перейшли в категорію загальних, та їх лінгвістичне вивчення в новому статусі з подальшим зіставленням зі схожою групою слів в мові з іншої мовної групи.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ:

1. Алексєєва О. Функціонування антропонімів у фразеологічному дискурсі. *Мова і Культура*. Видавничий дім Дмитра Бураго. Вип. 18. Т. I (176). 2015. С. 253–258.
2. Голотова І. Вивчення власних назв крізь призму етносоціономастики: теоретичні аспекти. *Актуальні питання сучасної лінгвістики*. Київ : НАУКМА, 2021. С. 26–29.

3. Зимовець, Г. Фреймовий підхід до мотивації власних назв. *Вісник Харківського національного університету імені В. Н. Каразіна. Серія «Філологія»*, 88. 2021. С. 109–115. <https://doi.org/10.26565/2227-1864-2021-88-17>
4. Снитко О. Психолінгвістичні ідеї О. О. Потебні і сучасна наука. О. О. Потебня й актуальні питання мови та культури. *Зб. наук. праць*. Київ: Видавничий дім Дмитра Бурого, 2004. С. 89–93.
5. Черноус О. Класичні підходи до проблеми значення власних назв у зарубіжних дослідженнях. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету*. 2020. С. 185-188.
6. Alba A., Vitali, G. The Definition of (Common) Nouns and Proper Nouns. *Actes Del XXIV Congrès Internacional d'ICOS Sobre Ciències Onomàstiques*. Barcelona, Generalitat De Catalunya. 2014. P. 202–213.
7. Burge, T. Reference and proper names. *The Journal of Philosophy*. Vol. 70 (14). 1973. P. 425–439.
8. Gardiner, A. The theory of proper names: a controversial essay. London : Oxford University Press, New York, Toronto, 1954. 78 p.
9. Joseph, H. An Introduction to Logic. Oxford : Clarendon Press. 608 p.
10. Mill, J. A System of Logic, Ratiocinative and Inductive, Being A Connected View of the Principles of Evidence, and the Methods of Scientific Investigation. "Chapter II: Of Names". New York : Harper and Brothers. (1882). P. 29–57.
11. Polakof A. A linguistic account of singular terms. *Aufklärung: revista de filosofia*. Vol. 8, N°. Extra 1, 2021. P. 133–144.
12. Russel B. Introduction to Mathematical Philosophy. 2éd. London. Ch. XVI. Descriptions 1920. P. 167–180.
13. Van Langendonck W. Theory and Typology of Proper Names. Berlin, New York: De Gruyter Mouton. 2007. 378 p. <https://doi.org/10.1515/9783110197853>
14. Vendler Z. Linguistics in philosophy. Ithaca; London: Cornell University Press, 1967. 224 p.

УДК 811.1

DOI <https://doi.org/10.32782/tps2663-4880/2022.26.1.19>

ЛЕКСИКО-СЕМАНТИЧНІ ОСОБЛИВОСТІ ПЕРЕКЛАДУ НІМЕЦЬКИХ ПРИСЛІВ'Я ПРО ПРАЦЮ

LEXICAL AND SEMANTIC FEATURES BY TRANSLATION OF GERMAN PROVERBS ABOUT WORK

Гаврилова І.М.,

orcid.org/0000-0003-2322-8051

старший викладач кафедри ділової іноземної мови та перекладу
Національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут»

У статті розглянуто лексичні та семантичні особливості німецьких прислів'їв про працю. Фразеологізми становлять скарбницю культури кожного народу, адже в них відображається історія народу, його мудрість, особливості побуту та світогляду. Прислів'я є предметом дослідження не тільки лінгвістики, але й історії, культурології, літератури, функціональної лінгвістики. Прислів'я – це влучний образний вислів, який віддзеркалює суть певного процесу, явища і має повчальний зміст. Серед його основних характеристик виділяють стійкість, народність, лаконізм, образність та експресивно-емоційну насиченість. Прислів'я представляє завершену самостійну фразу з повною граматичною структурою. До джерела виникнення прислів'їв дослідники відносять різноманітні ситуації, що пов'язані з побутом, трудовою діяльністю, віруванням людини, а також Біблія, латинські тексти і конкретні історичні персоналії. Прислів'я можна класифікувати за джерелом походження, а також тематично. Тематично прислів'я можна ділити як на групи, так і на підгрупи. Серед способів перекладу прислів'їв виділяють дослівну відповідність, адекватний відповідник, калькування, описовий переклад висловлювання. Спираючись на свій досвід і знання перекладач вибирає той спосіб перекладу, який може точно передати зміст висловлювання вихідного тексту. Прислів'я про працю будь-якої країни відображають загально-національне ставлення до праці. Образність – це одна з найхарактерніших рис німецьких прислів'їв про працю. Традиційність (усталеність), фіксована форма, варіативність, загальність, стислість, метафоричність, стилістична забарвленість – це основні риси німецьких прислів'їв про працю. Здебільшого майже усі німецькі прислів'я про працю мають відповідники в українській мові.

Ключові слова: фразеологізм, прислів'я, повні еквіваленти, часткові еквіваленти, описовий переклад.

The article examines the lexical and semantic features of German proverbs about work. Phraseologisms are a treasury of the culture of every nation, because they reflect the history of the nation, its wisdom, peculiarities of life and worldview. A proverb is the subject of research not only in linguistics, but also in history, cultural studies, literature, and functional linguistics. A proverb is a figurative expression that reflects the essence of a certain process and has an instructive meaning.